

Sygn. akt II CSKP 101/21

POSTANOWIENIE

Dnia 15 lipca 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Teresa Bielska-Sobkowicz
(przewodniczący, sprawozdawca)
SSN Marta Romańska
SSN Maria Szulc

w sprawie z powództwa Banku Spółdzielczego w G.
przeciwko F. B. i K. B.

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 15 lipca 2021 r.,
skargi kasacyjnej strony powodowej
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie
z dnia 26 marca 2019 r., sygn. akt I ACa 559/18,

**przedstawia powiększonemu składowi Sądu Najwyższego
zagadnienie prawne:**

**Czy w toku postępowania upadłościowego, lecz po upływie
terminu określonego w art. 132 ust. 3 ustawy z dnia 28 lutego
2003 r. - Prawo upadłościowe i naprawcze (tekst jedn. Dz. U. z
2015 r., poz. 233; obecnie Prawo upadłościowe, tekst jedn. Dz. U.
z 2020 r., poz. 1228) odżywa legitymacja wierzycieli upadłego do
wytoczenia powództwa o uznanie czynności prawnej dłużnika za
bezskuteczną (art. 527 k.c.) ?**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Szczecinie wyrokiem z dnia 26 marca 2019 r. oddalił apelację powoda Banku Spółdzielczego w G. od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 27 kwietnia 2018 r.

Sąd ten podzielił stanowisko Sądu pierwszej instancji odnośnie do tego, że powód nie posiada legitymacji czynnej do wystąpienia z powództwem przeciwko F. B. i K. B. o uznanie za bezskuteczne w stosunku do niego określonych bliżej umów sprzedaży nieruchomości. Wyjaśnił, że powództwo przewidziane w art. 527 k.c. ma na celu zabezpieczenie interesów wierzyciela wobec nieuczciwego dłużnika dokonującego czynności prawnych skutkujących jego niewypłacalnością. Przysługuje ono zatem każdemu wierzycielowi indywidualnie i realizuje się w żądaniu uznania wskazanej czynności prawnej dłużnika za bezskuteczną jedynie wobec wierzyciela, który wystąpił z roszczeniem i tylko w celu ochrony jego określonej wierzytelności. Sytuacja ta jednak ulega zmianie z chwilą ogłoszenia upadłości dłużnika. W ocenie Sądu Apelacyjnego, skoro nieruchomości objęte zaskarżoną czynnością prawną wchodzą w skład masy upadłości dłużnika A. B., po ogłoszeniu jego upadłości w dniu 23 lipca 2015 r. wyłącznie syndyk był uprawniony do wystąpienia ze skargą pauliańską w terminie określonym w art. 132 ust. 3 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe i naprawcze (tekst jedn. Dz. U. z 2015, poz. 233, dalej p.u.n.; obecnie Prawo upadłościowe, tekst jedn. Dz. U. z 2020, poz. 1228, dalej pr. upadł.). Wobec braku zaskarżenia tych czynności prawnych przez syndyka roszczenie takie wygasło i nie może już być dochodzone. Sąd drugiej instancji zauważył, że w orzecznictwie w sposób jednoznaczny i zgodny podkreśla się, że w procesie, w którym syndyk na podstawie art. 132 p.u.n. wytacza powództwa o uznanie za bezskuteczną czynności prawnej upadłego dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli, zachodzi podstawienie procesowe syndyka w miejsce pokrzywdzonych wierzycieli. Bezwzględne podstawienie procesowe daje syndykowi w tych procesach wyłączną legitymację procesową. Wierzyciele pozbawieni tym sposobem legitymacji nie są pozbawieni ochrony, ponieważ takową zapewnia im postępowanie upadłościowe i możliwość czynnego w nim uczestniczenia. Zaakcentował, że zaskarżenie czynności upadłego

ma na celu wydobycie tego, co jego kontrahent otrzymał z jego majątku i obrócenie na cele masy upadłości. Tym samym legitymacja wierzyciela upadłego po ogłoszeniu upadłości będzie przysługiwała tylko wtedy, gdy przedmiotem powództwa będzie czynność prawna dotycząca majątku, który w ogóle nie wchodzi w skład masy upadłości, tj. takich rzeczy lub praw, które nie weszłyby do masy upadłości nawet w przypadku bezskuteczności czynności, bądź taka, która dotyka praw odrębności poszczególnych wierzycieli, które zachowują moc w upadłości, np. hipoteka, zastaw, a co w niniejszej sprawie nie ma miejsca.

W skardze kasacyjnej powód zarzucił naruszenie prawa materialnego, tj. art. 132 ust. 1 i 3 p.u.n. w zw. z art. 534 i art. 527 § 1 k.c., a także art. 62 w zw. z art. 132 ust. 1 i 3 p.u.n., art. 534 i art. 527 § 1 k.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Podczas rozpoznawania skargi kasacyjnej powoda Sąd Najwyższy powziął poważną wątpliwość przedstawioną jako zagadnienie w sentencji postanowienia. Problem prawny dotyczy tego, czy w toku postępowania upadłościowego, lecz po upływie terminu określonego w art. 132 ust. 3 p.u.n., odżywa legitymacja wierzyciela upadłego do wytoczenia powództwa o uznanie czynności prawnej dłużnika za bezskuteczną (art. 527 k.c.).

W przepisach art. 527-534 k.c. - zamieszczonych w tytule X zatytułowanym „Ochrona wierzyciela w razie niewypłacalności dłużnika” - została uregulowana instytucja tzw. skargi pauliańskiej (*actio pauliana*), która stanowi podstawowy środek ochrony wierzyciela przed skutkami niewypłacalności dłużnika. W doktrynie wyjaśniono, że konieczność zapewnienia wierzycielowi tej ochrony wynika z faktu, że dług wobec wierzyciela nie ogranicza dłużnika w możliwości rozporządzania poszczególnymi składnikami jego majątku i zaciągania kolejnych zobowiązań. Ogólnie ujmując, skarga pauliańska ma zastosowanie wówczas, gdy dłużnik swoim nielojalnym względem wierzyciela zachowaniem uniemożliwił realizację wierzytelności, ponieważ doprowadził się do niewypłacalności albo tę niewypłacalność powiększył, a korzyść z jego działania odniosła osoba trzecia. Powództwo przewidziane w art. 527 k.c. przysługuje każdemu wierzycielowi indywidualnie i realizuje się w żądaniu uznania wskazanej czynności prawnej

dłużnika za bezskuteczną jedynie wobec wierzyciela, który wystąpił z roszczeniem i tylko w celu ochrony jego określonej wierzytelności. (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2015 r., III CZP 48/15, OSNC 2016, nr 7-8, poz. 86).

Kwestie dotyczące bezskuteczności i zaskarżania czynności dłużnika, który stał się upadłym, zostały unormowane art. 127-135 pr. upadł., które są zamieszczone w dziale III ustawy Prawo upadłościowe zatytułowanym „Bezskuteczność i zaskarżanie czynności upadłego”. Podobnie jak *de lege lata*, także w stanie prawnym przyjętym za podstawę orzekania przez Sądy *meriti*, celem unormowań o bezskuteczności i zaskarżaniu czynności prawnych upadłego jest ochrona wszystkich wierzycieli, a nie tylko niektórych z nich. (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2018 r., I CSK 184/17, niepubl.). Zaznaczyć należy, że ochrona wierzycieli w postępowaniu upadłościowym przed skutkami niekorzystnych dla nich rozporządzeń majątkowych przez upadłego nie jest rozwiązaniem nowym. Podobne uregulowania zawierały przepisy nieobowiązującego już rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 r. - Prawo upadłościowe (tekst jedn. Dz. U. z 1991, Nr 118, poz. 512 ze zm., dalej Prawo upadłościowe z 1934 r., zob. art. 54-59 Prawa upadłościowego z 1934 r.) (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 16 kwietnia 2010 r., IV CSK 424/09, niepubl. wraz z glosą A. Machowskiej, *Glosa do uchwały SN z dnia 16 kwietnia 2010 r., IV CSK 424/09*).

W piśmiennictwie wyjaśniono, że regulacje art. 127-130 p.u.n. tworzą szczególny katalog rozszerzający i upraszczający w postępowaniu upadłościowym skutki czynności upadłego, działanych ze szkodą dla wierzycieli. Istnieje jednak niemożliwa do przewidzenia i skatalogowania liczba czynności upadłego dokonanych z pokrzywdzeniem wierzycieli, które w tym katalogu się nie mieszczą. Przepis art. 131 p.u.n. stanowi, że w sprawach nieuregulowanych w art. 127-130 do zaskarżenia czynności prawnych upadłego, dokonanych z pokrzywdzeniem wierzycieli, stosuje się odpowiednio przepisy art. 132-134 oraz przepisy Kodeksu cywilnego o ochronie wierzyciela w razie niewypłacalności dłużnika. W doktrynie zwrócono uwagę, że redakcja art. 131 p.u.n. jest niefortunna, sugeruje bowiem, że odpowiednio mają być stosowane obie grupy przepisów, podczas gdy może to dotyczyć tylko przepisów Kodeksu cywilnego. Zagadnienie dotyczące relacji między

przepisami dotyczącymi ochrony wierzyciela na gruncie ustawy Prawo upadłościowe oraz Kodeksu cywilnego było przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego. W orzecznictwie wyjaśniono, że w art. 131 p.u.n. została ustanowiona zasada subsydiarnego stosowania przepisów art. 527-534 k.c. Zasada ta oznacza, że w takim zakresie, w jakim stan faktyczny unormowany jest w przepisach ustawy Prawo upadłościowe nie stosuje się przepisów o skardze pauliańskiej. Inaczej mówiąc, przepisy o bezskuteczności czynności upadłego są regulacją szczególną w stosunku do przepisów o *actio pauliana*, nie chodzi tu jednak o relację *lex specialis – lex generalis*, ale o komplementarność przepisów o skardze pauliańskiej. (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 2 października 2007 r., IV CSK 184/07, OSNC 2008, nr 12, poz. 142, z dnia 12 stycznia 2012 r., II CSK 273/11, OSNC-ZD 2013, nr 2, poz. 27).

Z art. 132 ust. 1 p.u.n. wynika, że powództwo o uznanie czynności za bezskuteczną może wytoczyć syndyk, nadzorca sądowy albo zarządca. Przepis ten dotyczy zarówno powództwa o ustalenie w rozumieniu art. 189 k.p.c., że dokonana przez upadłego dłużnika czynność prawna jest z mocy samego prawa bezskuteczna w stosunku do masy upadłości (art. 127 i art. 128 p.u.n.), jak i uznania czynności prawnej upadłego dłużnika za bezskuteczną na podstawie art. 527 k.c., z powodu dokonania jej z pokrzywdzeniem wierzycieli (art. 131 p.u.n.), których przedmiotem jest mienie należące do masy upadłości. (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 października 2008 r., I CSK 93/08, niepubl.). Zaznaczyć należy, że w związku z tym, że upadłość nie wywiera żadnego wpływu na mienie dłużnika, które nie wchodzi w skład masy upadłości, powództwo nie dotyczące mienia wchodzącego w skład tej masy, mogą wytoczyć, także po ogłoszeniu upadłości, wierzyciele upadłego. W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono, że uregulowanie w art. 132 ust. 1 p.u.n. legitymacji syndyka wynika z faktu, że działa on w interesie wszystkich pokrzywdzonych wierzycieli celem zapewnienia im możliwości zaspokojenia w postępowaniu upadłościowym. Regulacja ta ma zapobiegać sytuacjom, w których po ogłoszeniu upadłości poszczególni wierzyciele w swoim indywidualnym interesie mogliby zainicjować lub kontynuować wcześniej wszczęty proces o uznanie czynności za bezskuteczne i uzyskać korzyść z uszczerbkiem dla innych wierzycieli upadłego dłużnika. Celem postępowania

upadłościowego jest bowiem szybkie, efektywne i równomierne zaspokojenie wszystkich wierzycieli z całego majątku dłużnika. W kolizji z tym celem stałoby pozostawienie poszczególnym wierzycielom upadłego, równoległe z syndykiem, uprawnienia do wystąpienia z powództwem o uznanie czynności prawnych dłużnika za bezskuteczne, popieranie takiego powództwa, jak również wyegzekwowanie przyznanego nim świadczenia po ogłoszeniu upadłości dłużnika (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 maja 2021 r., III CSKP 28/21, niepubl.).

Stosownie do brzmienia art. 132 ust. 3 p.u.n., nie można żądać uznania czynności za bezskuteczną po upływie dwóch lat od dnia ogłoszenia upadłości, chyba że na podstawie przepisów Kodeksu cywilnego uprawnienie to wygasło wcześniej, przy czym termin ten nie ma zastosowania, gdy żądanie uznania czynności za bezskuteczną zgłoszone zostało w drodze zarzutu. W przepisie tym ustawodawca określił zatem dwuletni termin do żądania uznania czynności prawnej upadłego dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli. Uprawnienie syndyka do żądania bezskuteczności czynności prawnej może jednak wygasnąć wcześniej na podstawie przepisów Kodeksu cywilnego. Art. 534 k.c. wprowadza bowiem pięcioletni termin na żądanie uznania czynności prawnej dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli, liczony od daty dokonania tej czynności. Zarówno w judykaturze jak i w piśmiennictwie przyjmuje się, że dwuletni termin od daty ogłoszenia upadłości (art. 132 ust. 3 p.u.n.), jak i pięcioletni termin od daty czynności (art. 534 k.c.) mają charakter prekluzyjny. Jeden i drugi termin biegnie niezależnie od siebie, zachowanie jednak obydwu jest warunkiem skutecznego zaskarżenia przez syndyka czynności prawnej dokonanej przez upadłego (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 kwietnia 2017 r., III CSK 134/16, MonPrBank. 2018, nr 3, s. 47 i powołane tam judykaty).

Przepis art. 134 p.u.n. określa skutki faktyczne dla masy upadłości bezskuteczności czynności prawnej działanej przez dłużnika, regulując je w inny sposób, niż czynią to przepisy Kodeksu cywilnego o tzw. skardze pauliańskiej. W przypadku dochodzenia roszczeń z tytułu *actio pauliana* na zasadach ogólnych (art. 532 k.c.) wierzyciel, względem którego czynność prawna dłużnika została uznana za bezskuteczną, może jedynie z pierwszeństwem przed wierzycielami osoby trzeciej dochodzić z zaspokojenia z przedmiotów majątkowych, które

wskutek czynności uznanej za bezskuteczną wyszły z majątku dłużnika albo do niego nie weszły. Natomiast w postępowaniu upadłościowym skutki bezskuteczności czynności prawnych dłużnika znalazły szczególne uregulowanie, tzn. bez względu na to, czy czynność dłużnika jest bezskuteczna z mocy prawa, czy została uznana za bezskuteczną, to, co wskutek tej czynności ubyło z majątku upadłego lub do niego nie weszło, podlega przekazaniu do masy.

Kwestia dotycząca możliwości wystąpienia przez wierzyciela po ogłoszeniu upadłości dłużnika ze skargą pauliańską dotyczącą majątku, który - gdyby nie czynność upadłego z osobą trzecią znajdowałby się w masie upadłości - była przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego i przyjmuje się, że w trakcie trwania postępowania upadłościowego legitymacja procesowa poszczególnych wierzycieli upadłego do wytoczenia tego rodzaju powództwa jest wyłączona. (zob. uchwała SN z dnia 16 września 2015 r., III CZP 48/15, OSNC 2016, nr 7-8, poz. 86; wyroki Sądu Najwyższego z dnia 28 maja 2021 r., III CSKP 28/21, niepubl., z dnia 5 kwietnia 2019 r., I CSK 126/18, niepubl., z dnia 3 października 2008 r., I CSK 93/08, niepubl.; z dnia 5 lipca 2007 r., II CSK 118/07, niepubl., z dnia 24 maja 2002 r., III CKN 998/99, niepubl.). W wyroku z dnia 3 października 2008 r., I CSK 93/08, Sąd Najwyższy wyjaśnił, że stanowisko skarżącego, zgodnie z którym w sytuacji upływu terminu z art. 132 ust. 3 p.u.n. legitymowanym do wytoczenia powództwa jest wierzyciel upadłego, nie uwzględnia bezwzględnego charakteru podstawienia procesowego, dającego - w wypadku upadłości obejmującej likwidację majątku upadłego - syndykowi wyłączną legitymację procesową w sprawach o uznanie czynności prawnej upadłego dłużnika za bezskuteczną. Pomija także to, że z dniem ogłoszenia upadłości obejmującej likwidację majątku upadłego powstaje masa upadłości, a upadły traci prawo zarządu oraz możliwości korzystania i rozporządzania mieniem wchodzącym do masy upadłości (art. 61 i art. 75 ust. 1 p.u.n.). Sąd Najwyższy zaznaczył, że postępowania sądowe dotyczące masy upadłości mogą być wszczęte i dalej prowadzone jedynie przez syndyka i przeciwko niemu (art. 144 ust. 1 p.u.n.). Zauważył, że nie ma przepisu prawa, który w takim procesie przyznawałaby legitymację procesową wierzycielowi dłużnika. Takiej podstawy prawnej nie stanowią zwłaszcza przepisy Kodeksu cywilnego o ochronie wierzyciela w razie niewypłacalności dłużnika, ich odpowiednie bowiem

stosowanie do zaskarżenia czynności prawnych upadłego wymaga bowiem uwzględnienia odrębnych regulacji i charakteru postępowania upadłościowego. Sąd Najwyższy stwierdził, że argumentu na rzecz stanowiska co do legitymacji wierzyciela upadłego dłużnika nie dostarcza wykładnia językowa art. 132 ust. 1 p.u.n., w którym ustawodawca - w przeciwieństwie do art. 57 Prawa upadłościowego z 1934 r. - nie stwierdził, że powództwo służy jedynie syndykowi. Brak takiego zwrotu jest logiczną konsekwencją tego, że powództwo w myśl art. 132 ust. 1 p.u.n. mogą wytoczyć także nadzorca sądowy i zarządca.

Natomiast orzecznictwo sądów powszechnych w kwestii tej nie jest jednolite. Reprezentowany jest pogląd, że po ogłoszeniu upadłości wyłączona jest legitymacja procesowa wierzyciela. Wierzyciel, który z chwilą wszczęcia postępowania upadłościowego traci legitymację do wytoczenia powództwa na podstawie art. 527 k.c., nie odzyskuje jej także po upływie określonego w art. 132 ust. 3 p.u.n. dla syndyka dwuletniego terminu, jeżeli nadal trwa postępowanie upadłościowe. (wyroki Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 16 grudnia 2009 r., V ACa 543/09, niepubl., z dnia 11 września 2008 r., V ACa 295/08, niepubl.). Wyrażane jest także stanowisko przeciwne, w myśl którego ogłoszenie upadłości nie pozbawia ani nie zawiesza automatycznie praw wierzyciela. Na jego poparcie akcentuje się to, że syndyk jest legitymowanym do wystąpienia z roszczeniami w tym zakresie, nie wyklucza co do zasady również legitymacji wierzyciela, w szczególności, gdy syndyk nie znajduje podstaw do wytoczenia powództwa i nie podejmuje w tym zakresie inicjatywy, co może w konsekwencji doprowadzić nawet do wygaśnięcia roszczenia. Jednocześnie wskazuje się, że w razie wygranej wierzyciel nie uzyskuje możliwości indywidualnego zaspokojenia się z danego składnika majątkowego, o który toczył się spór, ponieważ będzie on służył zaspokojeniu ogółu wierzycieli, a jedynie zgodnie z art. 133 ust. 2 p.u.n. z odzyskanej części majątku syndyk obowiązany zwrócić poniesione przez niego koszty procesu. (wyroki Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 23 sierpnia 2012 r., I ACz 1515/12, niepubl., z dnia 24 lutego 2020 r., I AGa 365/19, niepubl.; postanowienie Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 27 marca 2015 r., I ACz 482/15, Doradca Restrukturyzacyjny 2019, nr 18, s. 4-7).

W doktrynie przeważa pogląd, że w trakcie trwania postępowania upadłościowego legitymacja poszczególnych wierzycieli upadłego do wytoczenia tego rodzaju powództwa jest wyłączona. Na jego uzasadnienie przywoływana jest *de facto* argumentacja zawarta w powołanym wyżej wyroku Sądu Najwyższego z dnia 3 października 2008 r., I CSK 93/08.

W piśmiennictwie wyrażane jest również stanowisko, zgodnie z którym wierzyciel zachowuje legitymację do wytoczenia powództwa pauliańskiego przez cały czas trwania postępowania upadłościowego, a w każdym razie od wygaśnięcia uprawnienia syndyka do wytoczenia powództwa pauliańskiego wskutek upływu dwuletniego terminu od dnia ogłoszenia upadłości dłużnika. Dla jego uzasadnienia akcentuje się, że ustawodawca określając legitymację syndyka użył zwrotu „może”, które jest wyrażeniem wieloznacznym i nie uprawnia do przyjęcia wniosku, że tylko syndyk jest uprawniony do wystąpienia z *actio pauliana* i podnosi się, że argumenty natury systemowej i funkcjonalnej przeczą koncepcji, że w toku postępowania upadłościowego wierzyciele upadłego nie posiadają legitymacji do wystąpienia z powództwem pauliańskim. Stanowisko takie eliminuje niebezpieczeństwo opieszałości w wytoczeniu odnośnego powództwa przez syndyka, zapewnia lepsze rozpoznanie sprawy, w szczególności w jej aspekcie faktycznym i nie narusza interesów pozostałych wierzycieli. W myśl tego poglądu wierzyciel żądający uznania za bezskuteczną czynności prawnej dokonanej przez upadłego dłużnika z pokrzywdzeniem wierzycieli nie wszczyna przez to procesu „dotyczącego mienia wchodzącego w skład masy upadłości”, wynik tego procesu jest indyferentny dla masy upadłości, nie znajduje tu bowiem zastosowanie art. 134 p.u.n., uwzględnienie żądania wierzyciela może przynieść korzyść wyłącznie jemu, zgodnie z treścią art. 532 k.c.

W kwestii objętej pytaniem prawnym, która ma doniosłe znaczenie praktyczne, wyrażane są zatem zarówno w orzecznictwie jak i doktrynie dwie przeciwstawne koncepcje.

Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym skargę kasacyjną wyraża wątpliwość co do trafności koncepcji, w myśl której nie odżywa legitymacja wierzycieli upadłego do wytoczenia powództwa o uznanie czynności prawnej

dłużnika za bezskuteczną w toku postępowania upadłościowego, lecz po upływie terminu określonego w art. 132 ust. 3 p.u.n. Nie ulega wątpliwości, że istotną cechą postępowania upadłościowego jest wprowadzenie szczególnych zasad dotyczących pokrycia długów z masy upadłości, które co do zasady zastępują procedury wynikające z właściwości danego długu. Przepisy art. 127-135 p.u.n., tak jak obecne art. 127-135 pr. upadł., regulują w sposób szczególny względem ogólnego reżimu wynikającego z art. 527-534 k.c. bezskuteczność i zaskarżanie czynności prawnych upadłego dokonanych w okresie poprzedzającym złożenie wniosku o ogłoszenie upadłości. Ustawodawca w art. 131 p.u.n. przesądził, że w sprawach nieuregulowanych przepisami art. 127-130 do zaskarżenia czynności prawnych upadłego, dokonanych z pokrzywdzeniem wierzycieli, stosuje się przepisy art. 132-134 oraz odpowiednio przepisy Kodeksu cywilnego o ochronie wierzyciela w razie niewypłacalności dłużnika. W art. 132 p.u.n. określona została legitymacja m.in. syndyka do wytoczenia powództwa pauliańskiego dotycząca majątku, który - gdyby nie czynność upadłego z osobą trzecią - znajdowałby się w masie upadłości i uregulowany został termin do jego wniesienia. Sensem przyznania w warunkach ogłoszenia upadłości legitymacji syndykowi do wniesienia *actio pauliana* jest to, by poszczególni wierzyciele nie wytaczali odrębnych powództw, co koresponduje z zasadniczym celem postępowania upadłościowego, jakim jest wspólne zaspokojenie wierzycieli z majątku, który należał do upadłego. Wynikające z art. 131 p.u.n. odpowiednie stosowanie art. 527-534 k.c. w trakcie trwania postępowania upadłościowego musi uwzględniać reguły wyrażone w przepisie stanowiącym zakres odniesienia.

Nie można jednak nie zauważyć, że w razie prekluzji terminu przewidzianego dla syndyka do wytoczenia stosownego powództwa rzecz objęta czynnością, o jakiej mowa wyżej, nie wejdzie w skład masy upadłości. Akceptacja tego rozwiązania powoduje, że w razie upływu terminu z art. 132 ust. 3 p.u.n. czynność prawna dłużnika dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli, mimo że nie upłynął termin z art. 534 k.c., nie może być zaskarżona ani przez syndyka z powodu upływu dwuletniego terminu od dnia ogłoszenia upadłości ani przez wierzycieli wobec prowadzenia postępowania upadłościowego. Biorąc pod uwagę to, że postępowanie upadłościowe może trwać wystarczająco długo, by nastąpił upływ

pięcioletniego terminu z art. 534 k.c., to ostatecznie nielojalna osoba trzecia może zostać zwolniona od odpowiedzialności, co budzi wątpliwości z punktu widzenia ochrony praw wierzyciela. Jeżeli zatem syndyk nie znajduje podstaw do wytoczenia powództwa i nie podejmuje w tym zakresie inicjatywy, to pozbawienie wierzyciela prawa do wystąpienia ze skargą pauliańską na warunkach określonych w art. 527-534 k.c. wydaje się nieuprawnione.

W piśmiennictwie stwierdzono, że wierzyciel żądający uznania za bezskuteczną czynności prawnej dokonanej przez upadłego dłużnika z pokrzywdzeniem wierzycieli nie wszczyna przez to procesu „dotyczącego mienia wchodzącego w skład masy upadłości”, wynik tego procesu jest indyferentny dla masy upadłości. Z drugiej strony jednak pogląd, zgodnie z którym w toku postępowania upadłościowego, ale po upływie terminu określonego w art. 132 ust. 3 p.u.n. wierzycielowi upadłego przysługuje legitymacja do wytoczenia *actio pauliana* wydaje się nie do pogodzenia z brzmieniem art. 131 i art. 132 p.u.n.

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 82 ust. 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym postanowił jak w sentencji.